

Sygn. akt I ACa 506/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 grudnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie, I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Jolanta Terlecka
Sędzia:	SA Jerzy Nawrocki (spr.)
Sędzia:	SO del. Beata Błotnik
Protokolant	st. sekr. sądowy Dorota Kabala

po rozpoznaniu w dniu 22 grudnia 2015 r. w Lublinie na rozprawie

sprawy z powództwa A. S.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w Zamościu

z dnia 27 lutego 2015 r., sygn. akt I C 1229/13

I. oddala apelację;

II. nakazuje pobrać od (...) Spółki Akcyjnej

w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Zamościu kwotę 502 (pięćset dwa) złote tytułem nieuiszczonej opłaty sądowej od apelacji;

III. zasądza od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powódki A. S. kwotę 2.097,55 (dwa tysiące dziewięćdziesiąt siedem złotych pięćdziesiąt pięć groszy) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

I A Ca 506/15

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 27 lutego 2015r. bSąd Okręgowy w Z. po rozpoznaniu sprawy z powództwa A. S. przeciwko (...) S.A. w W. o zapłatę zasądził od pozwanego na rzecz powódki odszkodowanie w kwocie 7.000zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 grudnia 2010r. do dnia zapłaty, 35.000zł z ustawowymi odsetkami od 17 czerwca 2013r. do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia oraz 369zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

W pozostałej części oddalił powództwo nakazał ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa od (...) S.A. w W. 2.080 złotych z tytułu nieuiszczonej opłaty od pozwu. W pozostałej części opłaty przejął na rachunek Skarbu Państwa.

Apelację od tego wyroku wniósł pozwany zaskarżając wyrok:

- w pkt I, w zakresie zasądającym odsetki ustawowe od zasądzonej kwoty 7000zł tytułem odszkodowania za okres od 18 grudnia 2010r. do dnia uprawomocnienia się wyroku;
- w pkt II, w zakresie zasądającym zadośćuczynienie ponad kwotę 21 000zł tj. co do kwoty 14 000zł z ustawowymi odsetkami od 17 czerwca 2013r.; a ponadto
- w pkt II w zakresie zasądającym odsetki ustawowe od zasądzonej kwoty 21 000zł tytułem zadośćuczynienia od dnia 17 czerwca 2013r., do dnia uprawomocnienia się wyroku;
- w pkt IV i V zasądającym koszty procesu i opłatę sądową proporcjonalnie do wyniku zaskarżenia wyroku.

Pozwany zarzucał Sądowi pierwszej instancji naruszenie przepisów prawa materialnego:

- w art. 448 k.c. poprzez zasądzenie zadośćuczynienia w nieodpowiedniej, nadmiernej wysokości w stosunku do okoliczności sprawy;
- art. 481 k.c. i art. 14 ustawy z dnia 22 maja 2002r. o ubezpieczeniach obowiązkowych przez przyjęcie, że określone w sentencji wyroku kwoty odszkodowania zadośćuczynienia były wymagalne przed datą prawomocności wyroku, względnie datą wyrokowania oraz, że pozwany pozostawał w opóźnieniu w zapłacie tych kwot.

Pozwany wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez:

- zasądzenie w pkt I wyroku odsetek ustawowych od kwoty 7000zł od daty prawomocności wyroku, względnie daty wyrokowania;
- zmianę zaskarżonego wyroku w pkt II sentencji poprzez oddalenie powództwa ponad kwotę 21 000zł tj. co do kwoty 14 000zł wraz z odsetkami od 17 czerwca 2013r. i zasądzenie odsetek od kwoty 21 000,00 zł od daty prawomocności wyroku ewentualnie daty wyrokowania;
- obciążenie pozwanego kosztami procesu i kosztami sądowymi stosownie do treści zmienionego wyroku.

Ponadto wnosił o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W procesie A. S. wnosila o zasądzenie od pozwanego 30 000 zł z ustawowymi odsetkami od 1 grudnia 2010r do dnia zapłaty z tytułu odszkodowania za śmierć syna S. S. (1) – na podstawie art. 446 § 3 kc oraz 50.000 zł z ustawowymi odsetkami od 2 lutego 2011r. do dnia zapłaty z tytułu zadośćuczynienia za naruszenie jej dóbr osobistych w związku ze śmiercią jej syna S. S. (1) – na podstawie art. 448 kc w zw. z art. 24 § 1 kc i zasądzenia kosztów procesu.

Sąd ustalił, że syn powódki, S. S. (1), zginął w wypadku samochodowym w dniu 16 września 2007r. będąc pasażerem samochodu obok innych kolegów wracających z dyskoteki w stanie nietrzeźwym.

S. S. (1) był kawalerem. Mieszkał razem z matką i dwoma chorymi braćmi. Pracował w firmie dekarńskiej i zarabiał 936 zł brutto miesięcznie. Pracował poza miejscem zamieszkania, do domu przyjeżdżał w weekendy. Nie dawał matce pieniędzy, tylko robił potrzebne zakupy spożywcze. Powódka utrzymywała się z renty, ponadto rodzina korzystała i korzysta z pomocy socjalnej.

Śmierć syna była dla powódki głębokim przeżyciem traumatycznym. Na obecny stan powódki nakładają się przeżycia związane ze stratą syna oraz sytuacja ekonomiczna rodziny. Bieda, problemy alkoholowe niepracujących synów. Powódka stratę syna S. postrzega nie tylko jako krzywdę osobistą, ale także utratę osoby wspierającej ją materialnie.

Sąd uznał, że roszczenie odszkodowawcze powódce przysługuje na podstawie art. 446 § 3 kc, którego celem jest naprawienie szkody wynikającej ze znacznego pogorszenia sytuacji życiowej wskutek śmierci osoby najbliższej. Elementy tego uszczerbku nie są precyzyjne i wymierne. Określenie wysokości odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej wymaga wszechstronnej oceny okoliczności sprawy i z tej przyczyny stanowi istotne uprawnienie sądu rozstrzygającego sprawę merytorycznie. Odszkodowanie przyznane w oparciu o art. 446 § 3 k.c. musi przedstawiać realną wartość ekonomiczną. Musi ono wyrażać się sumą wymierną, stanowiącą adekwatne przysporzenie dla uprawnionego, a zarazem uwzględniającą ocenę większości rozsądnie myślących ludzi (vide: : wyroki Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 18 października 2012r. w sprawie I ACa 458/12 LEX nr 1237237 oraz z 29 października 2012r w sprawie I ACa 450/12 LEX nr 1259712 i z 4 kwietnia 2013r. w sprawie I ACa 15/13 LEX nr 1305991).

Oczywiście odszkodowanie to ma być stosowne, a więc nie wyliczone ściśle (w rozumieniu art. 363 kc). Wielkość szkody ustala się poprzez porównanie sytuacji majątkowej strony przed zdarzeniem i po zdarzeniu, w zakresie istnienia związku przyczynowego między śmiercią osoby bliskiej a pogorszeniem tej sytuacji.

Uwzględniając fakt, że syn powódki, S. S. (1) pracował, był jedyną, poza powódką, osobą w ich wspólnym gospodarstwie domowym, która osiągała dochody i utrzymywał członków rodziny, a jednocześnie przebywając w domu, pomagał matce w pracach domowych Sąd ustalił wartość świadczeń dokonywanych przez syna na rzecz powódki w pieniądzu i wartość prac świadczonych przez syna osobiście, na kwotę 10.000 zł. W sytuacji majątkowej, w jakiej znajduje się powódka, utrata tej kwoty stanowi znaczne pogorszenie sytuacji życiowej. Po uwzględnieniu podniesionego przez pozwanego zarzutu przyczynienia się do szkody z uwagi na godzenie się na jazdę z nietrzeźwym kierowcą, Sąd ustalając stopień przyczynienia na 30%, zmniejszył odszkodowanie do kwoty 7.000 zł.

Sąd zasądził odsetki od tej kwoty mając na uwadze art. 481 § 1 kc oraz art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu gwarancyjnym i Pilskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz.U. Nr 124. Poz. 1152 ze zmianami – dalej – ustawy), zgodnie z którym zakład ubezpieczeń ma obowiązek zlikwidować szkodę w terminie 30 dni od zgłoszenia. Wyjątkowo może to uczynić w terminie 90 dni (art. 14 ust. 2 ustawy).

Szkoda została ubezpieczycielowi zgłoszona 22 września 2010r (k. 64 akt szkody). Pozew wpłynął 18 grudnia 2013r. Wobec uwzględnienia zarzutu przedawnienia roszczenia Sąd zasądził odsetki ustawowe od kwoty odszkodowania za okres sprzed trzech lat od wniesienia pozwu.

Natomiast roszczenie o zasądzenie zadośćuczynienia uznał za uzasadnione na podstawie art. 448 kc w zw. z art. 24 kc. Powódka wykazała, że doznała krzywdy wskutek naruszenia jej dobra osobistego jakim jest utraty życia rodzinnego.

Wg aktualnego stanowiska Sądu Najwyższego życie rodzinne stanowi podlegające ochronie dobro osobiste. Ochronie nie podlegają wynikające z kodeksu rodzinnego więzy pokrewieństwa, lecz pozytywna więź emocjonalna między poszczególnymi członkami rodziny. Dobrem osobistym jest prawo do zachowania szczególnie bliskich więzi rodzinnych, które powstaje przez faktyczne zawiązanie silnej więzi, do wystąpienia której zazwyczaj niezbędne jest wspólne doświadczenie życia rodzinnego, jak również szczególny rodzaj świadomości istnienia takiej więzi oraz wola jej zachowania na przyszłość. Sąd Okręgowy podzielił to stanowisko. Uznał, że śmierć dziecka jest dla rodzica, w normalnie funkcjonujących rodzinach, wielkim dramatem. Więź między powódką a zmarłym synem była silna i pozytywna. Syn dawał matce poczucie stabilizacji i bezpieczeństwa. Utrata syna była dla niej wielkim, negatywnym, przeżyciem (opinia biegłej k. 149, 92).

Ustalając kwotę zadośćuczynienia Sąd Okręgowy uznał, że zadośćuczynienie jest odzwierciedleniem w formie pieniężnej rozmiaru krzywdy, a ta w istocie nie zależy od statusu materialnego pokrzywdzonego. Jedynie rozmiar zadośćuczynienia może być odnoszony do stopy życiowej społeczeństwa, która pośrednio może rzutować na umiarkowany jego wymiar i to w zasadzie bez względu na status społeczny oraz materialny poszkodowanego. Przesłanka przeciętnej stopy życiowej nie może pozbawić omawianego roszczenia funkcji kompensacyjnej i eliminować innych istotniejszych czynników kształtujących jego rozmiar i ma charakter tylko uzupełniający (vide np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 15 listopada 2012r. w sprawie I ACa 519/12 LEX nr 1254405)

Sąd uznał, że sumą odpowiednią w rozumieniu art. 448 kc jest kwota 50.000 zł. Mając na uwadze 30% przyczynienie się zmarłego do powstania szkody Sąd pomniejszył ustaloną kwotę i zasądził 35.000 zł

Odsetki Sąd zasądził na wyżej wskazanej podstawie – art. 481 § 1 kc w zw. z art. 14 ust. 1 ustawy o ub. ob. Żądanie wypłaty zadośćuczynienia ubezpieczyciel otrzymał 17 maja 2013r (k. 81 akt szkody). Od 17 czerwca 2013r pozostaje więc w opóźnieniu. Pozwany nie przedstawił żadnych okoliczności uzasadniających zastosowanie 90 dniowego, bądź innego, dłuższego, terminu do rozpatrzenia żądania.

Rozstrzygnięcie o kosztach uzasadnia art. 100 kpc. Powódka utrzymał się ze swym roszczeniem w 53%. W takiej też części nie obciążają ją koszty postępowania.

O obowiązku świadczenia pozwanej na rzecz Skarbu Państwa Sąd orzekł na podstawie art. 113 ust. 1 uksc, stosownie do stopnia przegrania sprawy.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje.

Apelacja jest bezzasadna. Nie są uzasadnione zarzuty apelacji dotyczące zawyżenia kwoty zadośćuczynienia pieniężnego. Sąd Apelacyjny w całości przyjmuje w tym zakresie ustalenia i ocenę Sądu Okręgowego co do odpowiedniości przyjętej kwoty zadośćuczynienia pieniężnego ustalonego w wysokości 50 000zł. Podnoszone w apelacji zarzuty mają wyłącznie charakter polemiczny i nie zawierają żadnych argumentów pozwalających na podważenie oceny Sądu pierwszej instancji.

Bezzasadne są zarzuty apelacji podważające ocenę Sądu pierwszej instancji dotyczącą daty zasądzenia odsetek ustawowych od zadośćuczynienia i odszkodowania.

W utrwalonym orzecznictwie Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał, że roszczenie poszkodowanego z tytułu czynu niedozwolonego staje się wymagalne od momentu powstania szkody. Jako zobowiązanie nieterminowe winno być spełnione przez dłużnika po wezwaniu go do zapłaty.

Zgodnie z art. 14 ust. 1 i 2 cytowanej wcześniej ustawy zakład ubezpieczeń wypłaca odszkodowanie w terminie 30 dni licząc od dnia złożenia przez poszkodowanego lub uprawnionego zawiadomienia o szkodzie, a w przypadku gdyby wyjaśnienie w terminie, o którym mowa w ust. 1, okoliczności niezbędnych do ustalenia odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń albo wysokości odszkodowania okazało się niemożliwe, odszkodowanie wypłaca się w terminie 14 dni od dnia, w którym przy zachowaniu należytej staranności wyjaśnienie tych okoliczności było możliwe, nie później jednak niż w terminie 90 dni od dnia złożenia zawiadomienia o szkodzie, chyba że ustalenie odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń albo wysokości odszkodowania zależy od toczącego się postępowania karnego lub cywilnego. W terminie, o którym mowa w ust. 1, zakład ubezpieczeń zawiadamia na piśmie uprawnionego o przyczynach niemożności zaspokojenia jego roszczeń w całości lub w części, jak również o przypuszczalnym terminie zajęcia ostatecznego stanowiska względem roszczeń uprawnionego, a także wypłaca bezsporną część odszkodowania.

W zw. z art. 14 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych prawidłowe jest stanowisko Sądu Okręgowego, że pozwany od daty upływu 30 dni od wezwania do zapłaty, pozostawał w opóźnieniu w wykonaniu ciążącego na nim zobowiązania.

Samo kwestionowanie przez pozwanego roszczenia powódki, nie zmienia oceny, że dłużnik opóźnił się w wykonaniu zobowiązania, gdyż ostatecznie roszczenia te uznane zostały za uzasadnione. Tym samym pozwany poprzez zaniechanie wykonania ciężącego na nim zobowiązania popadł w opóźnienie, co do części nie wypłaconej, uzasadniające zasądzenie odsetek ustawowych za okres opóźnienia, zgodnie z art. 481 § 1 k.c.

Po otrzymaniu zawiadomienia o wypadku ubezpieczyciel - jako profesjonalista korzystający z wyspecjalizowanej kadry i w razie potrzeby z pomocy rzeczoznawców (art. 355 § 2 k.c.) - obowiązany jest do ustalenia przesłanek swojej odpowiedzialności, czyli samodzielnego i aktywnego wyjaśnienia okoliczności wypadku oraz wysokości powstałej szkody. Nie może też wyczekiwać na prawomocne rozstrzygnięcie sądu. Bierne oczekiwanie ubezpieczyciela na wynik toczącego się procesu naraża go na ryzyko popadnięcia w opóźnienie lub zwłokę w spełnieniu świadczenia odszkodowawczego. Rolą sądu w ewentualnym procesie może być jedynie kontrola prawidłowości ustalenia przez ubezpieczyciela wysokości odszkodowania (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 stycznia 2000 r., III CKN 1105/98, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 134, z dnia 19 września 2002 r., V CKN 1134/2000, niepubl. i z dnia 15 lipca 2004 r., V CK 640/03, niepubl.).

Odsetki należą się, zgodnie z art. 481 k.c., za samo opóźnienie w spełnieniu świadczenia, choćby więc wierzyciel nie poniósł żadnej szkody i choćby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik nie ponosi odpowiedzialności. Stanowią one zatem opartą na uproszczonych zasadach rekompensatę typowego uszczerbku majątkowego doznanego przez wierzyciela wskutek pozbawienia go możliwości czerpania korzyści z należnego mu świadczenia pieniężnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2000 r., II CKN 725/98, OSNC 2000, nr 9, poz. 158).

Jeżeli zobowiązany nie płaci zadośćuczynienia lub odszkodowania w terminie wynikającym z przepisu szczególnego lub w terminie ustalonym zgodnie z art. 455 in fine k.c., uprawniony nie ma możliwości czerpania korzyści z zadośćuczynienia, jakie mu się należy już w tym terminie. W konsekwencji odsetki za opóźnienie w zapłacie zadośćuczynienia należnego uprawnionemu już w tym terminie powinny się należeć od tego właśnie terminu.

Stanowiska tego nie podważa pozostawienie przez ustawę zasądzenia zadośćuczynienia i określenia jego wysokości w pewnym zakresie uznaniu sądu. Przewidziana w art. 445 § 1 możliwość przyznania przez sąd odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia za krzywdę nie zakłada bowiem dowolności ocen sądu, a jest jedynie konsekwencją niewymiernego w pełni charakteru okoliczności decydujących o doznaniu krzywdy i jej rozmiarze. Pomimo więc pewnej swobody sądu przy orzekaniu o zadośćuczynieniu, wyrok zasądający zadośćuczynienie nie ma charakteru konstytutywnego, lecz deklaracyjny (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2004 r., I CK 131/03, OSNC 2005, nr 2, poz. 40; z dnia 17 listopada 2006 r., V CSK 266/06, LEX nr 276339; z dnia 26 listopada 2009 r., III CSK 62/09, LEX nr 738354, i z dnia 18 lutego 2010 r., II CSK 434/09, LEX nr 602683).

Stanowisku temu nie sprzeciwia się również stosowanie do zadośćuczynienia art. 363 § 2 k.c. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 1990 r., II CR 225/90, LEX nr 9030). Wyrażona w tym przepisie, korespondującym z art. 316 § 1 k.p.c., zasada, że rozmiar szeroko rozumianej szkody, a więc zarówno majątkowej, jak i niemajątkowej, ustala się, uwzględniając czas wyrokowania, ma na celu możliwie pełną kompensatę szkody ze względu na jej dynamiczny charakter - nie może więc usprawiedliwiać ograniczenia praw poszkodowanego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2000 r., II CKN 725/98, OSNC 2000, nr 9, poz. 158 i z dnia 16 kwietnia 2009 r., I CSK 524/08, OSNC-ZD 2009, nr D, poz. 106).

W wyroku z dnia 8 lutego 2012 r., sygn. sprawy V CSK57/11 [Lex 1147804] Sąd Najwyższy stwierdził, że odsetki od zasądzonej kwoty odszkodowania należą się poszkodowanemu już od chwili zgłoszenia roszczenia o zapłatę odszkodowania. W dacie zgłoszenia roszczenia obowiązek spełnienia świadczenia odszkodowawczego zgodnie z art. 455 k.c., staje się wymagalny. Rozmiar szkody, a tym samym wysokość zgłoszonego żądania podlega weryfikacji w toku procesu, nie zmienia to jednak faktu, że chodzi o weryfikację roszczenia wymagalnego już w dacie zgłoszenia, a nie dopiero w dacie sprecyzowania kwoty i przedstawienia dowodów. Jeżeli po weryfikacji okaże się, że ustalona

kwota odszkodowania nie przekracza wysokości kwoty żądanej już wcześniej, nie ma przeszkód do zasądzenia odsetek od tej wcześniejszej daty.

Z tych względów podnoszone przez pozwanego zarzuty Sąd Apelacyjny uznał za bezzasadne.

W konsekwencji bezzasadności zarzutów materialnoprawnych za bezzasadne uznać należy zarzuty apelacji dotyczące rozstrzygnięcia o kosztach procesu.

Z tych względów Sąd w całości oddalił apelację pozwanego na podstawie art. 385 kpc. Na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc w zw. z art. 108 § 1 kpc i na podstawie § 2 ust. 2, § 6 pkt 5, § 13 ust. 1 pkt 2 zasądził od pozwanego na rzecz powoda koszt procesu w wysokości 1 800zł.

Sąd Apelacyjny dokonał sprawdzenia wartości przedmiotu zaskarżenia i ustalił ją na kwotę 24 028,61zł. Wartość przedmiotu zaskarżenia wynika nie tylko – jak wskazał pozwany z wartości kwestionowanej wysokości zadośćuczynienia, ale również z kwotowej wartości odsetek ustawowych przysługujących za okresy objęte apelacją. W sytuacji gdy pozwany nie skarży zasądzonych kwot odszkodowania i zadośćuczynienia [odpowiednio 7000zł i 21 000zł], a jedynie zasądzenie odsetek od tych kwot za wskazany w apelacji okres [do daty uprawomocnienia się orzeczenia, czyli do daty wyrokowania przez Sąd Apelacyjny, czyli 22 grudnia 2015r.], to do wartości przedmiotu zaskarżenia należy wliczyć kwotę odsetek za kwestionowany w apelacji okres [odpowiednio: 4 212,47zł i 5 816,14zł]. Po zsumowaniu tych kwot z kwotą 14 000zł wskazaną w apelacji wartość przedmiotu zaskarżenia wyniosła 24 028,61zł. Opłata od apelacji wynosić powinna zatem 1202zł.

Z tych względów Sąd Apelacyjny w wyroku nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Zamościu nieuiszczoną przez pozwanego część opłaty od apelacji na podstawie art. 130³ § 2 kpc. Ze względu na fakt, że do sprawdzenia wartości przedmiotu zaskarżenia doszło na rozprawie apelacyjnej Sąd nie wzywał pozwanego do uiszczenia tej opłaty w terminie przewidzianym w art. 130³ § 2 kpc mając na uwadze, że rozstrzygnięcie to nie wpływa na prawa strony i w celu uniknięcia zbędnej zwłoki w orzekaniu.